

TEZA DE DOCTORAT „GESTIUNEA PERFORMANTELOR BANCARE ÎN ROMÂNIA”

Doctorand: IULIANA PREDESCU

Datorita rolului crucial pe care bancile îl detin în cadrul sectorului financiar, aceasta teza se concentreaza în mod specific asupra sectorului bancar, ca segment indispensabil al ansamblului economic, fara de care economia moderna nu-si poate exercita rolul si functiile, fiecare tara, si implicit si România, fiind interesata în crearea unui sistem bancar solid, care sa permita asigurarea unui cadru organizatoric corespunzator extinderii relatiilor banesti din economie. Sistemele bancare stabile sunt acelea capabile sa-si mentina eficienta în situatii neprevazute si sa genereze stimulente si informatii credibile tuturor participantilor financiari.

Am ales aceasta tema tinând cont de faptul ca economia de piata nu poate functiona fara banci profitabile, bine consolidate, astfel ca odata cu relansarea economiei si îmbunatatirea mediului de afaceri din România, sistemul bancar a cunoscut o dezvoltare accelerata -mult mai accentuata decât a celorlalte sectoare economice-atât din punct de vedere cantitativ , cât mai ales din punct de vedere calitativ. În contextul provocarilor induse de globalizare, internationalizarea activitatii bancare, ca o consecinta a diminuarii barierelor comerciale dintre tari si a deschiderii pietelor financiare pentru investitorii straini, nu poate fi realizata fara existenta unui sistem bancar performant, care sa faca fata concurentei acerbe dintre tarile lumii.

De aceea, am considerat oportun sa încep analiza cu reforma sistemului bancar românesc, ca segment indispensabil al ansamblului economic, care a jucat un rol important înca de la început în procesul de trecere de la economia de comanda la economia de piata, reprezentând unul din principalii furnizori de capital în acest proces.

În demersul meu am evidentiat starea sistemului bancar românesc sub impactul tranzitiei si în contextul începutului de mileniu, pornind de la functiile bancilor comerciale si ale bancii centrale si mergând pâna la mondializarea serviciilor financiar bancare, fapt

care conduce la revigorarea pietei financiar-bancare si reconsiderarea de anvergura a operatiilor bancare.

Nu puteam vorbi însa de reforma fara a caracteriza ambientul bancar contemporan sub impactul restructurarii si privatizarii, ca principale componente ale reformei sistemului bancar. Piata financiar-bancara din România parcurge în prezent un proces de restructurare, concretizat în aparitia fenomenului de dereglementare, ca urmare a modificarii rolului Bancii Centrale, amplificarea concurentei, care conduce la dezintermedierea financiara, prin dezvoltarea unor institutii financiare, ce își asuma rolul de fructificare a disponibilitatilor banesti temporar disponibile în economie, alaturi de banci.

În opinia mea, principala strategie de restructurare a sistemului bancar românesc o reprezinta recapitalizarea financiara, dezvoltarea institutionala a bancilor existente, alaturi de promovarea unui management eficient, bazat pe profesionalism. Pentru eliminarea creditelor neperformante ale bancilor din tara noastra au fost necesare masuri repetate de recapitalizare, un rol important revenind agentiilor de valorificare a activelor bancare, al caror obiectiv esential trebuie sa se îndrepte spre facilitarea restructurarii bancare prin maximizarea valorii recuperate si îmbunatatirea procedurilor de monitorizare si acordare a creditelor.

Restructurarea si consolidarea bancara au avut ca efect dezvoltarea rapida a sectorului bancar românesc, numarul bancilor comerciale ajungând de la 12 în 1991, la 38 la finele anului 2003, iar capitalul social/de dotare cunoscând o majorare în termeni nominali de peste 6 ori, în perioada 1998-2002. Ca urmare a masurilor de restructurare a sistemului bancar adoptate de Banca Nationala a României, si a îmbunatatirii climatului macroeconomic, piata bancara româneasca a avut o evolutie ascendenta în ultimii trei ani, toti indicatorii financiari si de prudenta bancara analizati înregistrând valori pozitive pe perioada analizata.

Asa cum am afirmat anterior, privatizarea bancara constituie componenta esentiala a procesului de restructurare din cadrul sistemului bancar, cu impact atât asupra mediului economic, cât si asupra bancilor comerciale. Privatizarea bancilor de stat își propune sa elimine cercul vicios prin care statul acorda credite preferentiale societatilor comerciale neperformante, motivarea privatizarii derivând din ideea ca

proprietatea privata asigura o eficienta superioara prin oportunitatea initiativei manageriale si diminuarea interventiei statului prin impunerea de obiective fara justificare economica.

Având în vedere faptul ca dezideratul tuturor tarilor aflate în tranzitie este integrarea în Uniunea Europeana, o etapa importanta în acest sens constituind-o privatizarea bancilor, pentru a evidentia acest aspect, am prezentat privatizarea bancilor din tarile Central si Est Europene, si anume Ungaria, Polonia, Cehia si Bulgaria. În ceea ce priveste privatizarea bancara în România, au fost ilustrate aspectele referitoare la modalitatile de privatizare, privatizarea principalelor banci românesti : BRD-Group Societe Generale, Bancpost, Banca Agricola si Banca Comerciala Româna – aflata în plin proces de privatizare, precum si limite si realizari ale procesului de privatizari.

Consider însa ca privatizarea nu este un “panaceu” universal, nu rezolva de la sine problema productivitatii, fiind o actiune complexa care trebuie privita în strânsa concordanta cu întarirea disciplinei bancare si cu crearea unei baze solide de capitalizare, drept pentru care ultima parte a primului capitol a fost dedicata supravegherii bancare, ca imperativ al managementului performant si cooperarii internationale în domeniul supravegherii bancare.

Mediul în schimbare în care opereaza bancile genereaza noi oportunitati de afaceri, dar presupune totodata si riscuri mai complexe si mai diverse, care sunt o provocare pentru abordarile traditionale ale managementului bancar, pe care banca trebuie sa le gestioneze cât mai adecvat pentru a putea supravietui concurentei si pentru a sustine cresterea economica indusa de sectorul privat. Tocmai de aceea am prezentat în continuare, pe lângă conceptul si tipologia riscurilor bancare, principalele instrumente de monitorizare a riscurilor bancare, metodele si tehnicile de gestiune a riscurilor bancare, precum si institutionalizarea riscurilor bancare.

Am considerat, înca de la început, ca este necesar a trasa o linie de demarcatie între metodele de gestiune si instrumentele de monitorizare a riscurilor bancare, întrucât, în opinia mea, prin monitorizarea riscurilor bancare se înțelege identificarea, evaluarea si controlul politicilor si practicilor privind managementul riscului unei banci, care permit detectarea problemelor cu care se confrunta o banca, iar gestiunea riscurilor

bancare consta în ansamblul metodelor de administrare a riscurilor bancare în vederea limitării, divizării și finanțării lor, precum și diminuării expunerii la risc a fiecărei banci.

Dintre riscurile cu care se confruntă bancile, le-am selectat pe cele cu impactul cel mai mare asupra activității lor, și anume: riscul de credit, riscul de rată a dobânzii, riscul de lichiditate și riscul de capital.

În ceea ce privește riscul de credit, acesta trebuie evaluat prin comparație cu beneficiile pe care banca se așteaptă să le obțină din acordarea creditelor, cea mai importantă funcție a managementului bancar fiind cea de control și analiză a calității portofoliului de credite, întrucât slaba calitate a creditelor constituie una dintre principalele cauze ale falimentului bancar. Banca trebuie să dispună de sisteme eficiente de revizuire și raportare care să informeze conducerea superioară a băncii despre modul în care sunt implementate politicile de creditare, calitatea și caracteristicile portofoliului de credite ale unei bănci reflectând poziția de piață și cererea pentru o bancă, strategia sa de afaceri și de risc și capacitatea sa de a acorda credite. Gestiunea riscului de credit reflectă politicile menite să limiteze sau să reducă riscul de credit, cum sunt politicile asupra concentrării și expunerilor mari, politici referitoare la clasificarea activelor, politici privind provizionarea pierderilor.

Analiza riscului ratei dobânzii prezintă o importanță deosebită întrucât modificările neașteptate ale ratelor dobânzii pot determina schimbări semnificative în profitabilitatea unei bănci și în valoarea de piață a capitalului său, prin creșterea sau scăderea venitului net din dobânzi în funcție de caracteristicile fluxului de numerar al activelor și pasivelor băncii. Riscul ratei dobânzii trebuie astfel gestionat încât să se obțină o marjă a dobânzii cât mai mare și mai stabilă în timp, iar profitabilitatea și valoarea capitalului unei bănci să nu se modifice în mod semnificativ ca urmare a variației neașteptate a ratelor dobânzii în funcție de caracteristicile cash-flow-urilor generate de activele și pasivele băncii.

Consider că, în ceea ce privește riscul de lichiditate, izvorât din necorelarea scadențelor dintre posturile de activ și cele de pasiv, o sarcină extremă de importanță a conducerii unei bănci este aceea de estimare și acoperire corectă a nevoilor de lichiditate, întrucât rentabilitatea unei bănci poate fi afectată negativ pe termen lung dacă banca deține în portofoliu prea multe active lichide comparative cu nevoile sale,

dar pe de alta parte prea putine lichiditati pot crea mari probleme financiare sau chiar falimentul în cazul bancilor mici. Managementul riscului de lichiditate se focalizeaza pe finantarea mixta de la marii creditori si de la micii creditori, pe expunerea la riscul marilor deponenti si pe modul în care banca se bazeaza sau nu pe surse individuale de finantare.

Riscul de a nu dispune de suficiente fonduri proprii pentru acoperirea eventualelor pierderi- riscul de insolvabilitate- este supradimensionat în sectorul bancar data fiind functia de intermediere financiara a bancilor, drept pentru care, în vederea contracararii tendintei bancilor de a-si maximiza profitul prin utilizarea intensiva a fondurilor proprii, autoritatile de supraveghere au impus anumite restrictii. Astfel, Acordul de la Basel introduce un standard de adecvare a capitalului care garanteaza mentinerea unei valori adecvate a capitalului si a rezervelor, în scopul protejarii solvabilitatii. Riscurile cu care se confrunta bancile ce activeaza pe plan international au devenit tot mai complexe si drept urmare Comitetul de la Basel a elaborat un Nou Acord, care își propune sa limiteze riscul de capital prin cresterea sigurantei sistemului financiar international, prin acordarea unei importante sporite controlului intern si managementului propriu al bancilor, procesului de supraveghere si disciplinei de piata.

Trebuie subliniat faptul ca aprecierea managementului riscurilor bancare nu poate fi efectuata fara a tine cont de scopul urmarit de manager, astfel, daca managerul își propune dublarea profiturilor, își va asuma în mod constient un risc mai mare, iar daca acesta își propune o strategie de dezvoltare pornind de la minimizarea riscurilor, profiturile vor fi mai mici, dar sigure.

Pentru obtinerea de profit, bancile comerciale trebuie sa își asume riscurile specifice acestui proces având în vedere respectarea cerintelor prudentiale impusa de autoritatea nationala de reglementare, justificarea expunerii la riscul asumat, dimensionarea riscului astfel încât pierderea produsa prin materializarea acestuia sa poata fi considerata normala pentru activitatea si imaginea interna si externa ale bancii. Bancile trebuie sa adopte decizii corelate cu nivelul rezultatelor si al riscurilor pe care doreste sa si le asume pentru atingerea acestor niveluri, cunoasterea si aplicarea unor masuri cheie pentru adoptarea deciziilor viitoare privind relatia profit-risc constituind împreuna un obiectiv central al managementului bancar.

Un loc aparte în cadrul tezei îl ocupa strategiile de optimizare a performanțelor bancare, deoarece bancile, ca societăți comerciale, au ca obiectiv fundamental optimizarea profiturilor, performanța bancii reprezentând un indiciu al stabilității și al încrederii deponenților, astfel ca trebuie încurajată obținerea unor performanțe cât mai mari, pentru un sistem financiar eficient și dinamic. Din punct de vedere managerial se poate determina o profitabilitate a unităților teritoriale ale bancii, o profitabilitate a clienților bancii, fiecare din aceste segmente fiind considerate centre de profit, caz în care profitabilitatea bancii este o rezultantă a însumării profitabilității clienților sau profitabilității produselor și serviciilor promovate de banca.

În cadrul sectorului bancar, caracterizat printr-o concurență intensă, bancile moderne nu-și permit să ofere produse și servicii lipsite de profitabilitate, astfel ca trebuie să-și organizeze funcțiile lor de o manieră care să le permită stabilirea contribuției exacte la rezultate a părților lor componente; în acest sens în ultimul deceniu s-au dezvoltat sisteme rafinate pentru evaluarea performanțelor bancare, care contribuie la formularea deciziilor bancii privind intrarea și ieșirea anumitor produse sau servicii.

Evaluarea profitabilității unei bănci comerciale se efectuează cu ajutorul indicatorilor de performanță bancară, indicatori ce reflectă o multitudine de aspecte referitoare la gradul de realizare a profitului, eficiența managerială și operațională. Lucrarea cuprinde atât prezentarea teoretică a indicatorilor, cât și exemplificarea acestora la nivelul Băncii Comerciale Române.

Din analiza efectuată rezultă că Grupul și-a desfășurat activitatea pe parcursul anului 2003 în vederea creșterii valorii adăugate pentru acționari și clienți, prin valorificarea eficientă a oportunităților de afaceri oferite de piață, încurajarea inovației financiare și asigurarea calității adecvate a tuturor proceselor realizate. Eficiența managementului în fața acționarilor este demonstrată de creșterea constantă a profitului Băncii Comerciale Române, de la 54 milioane dolari în 1999 profitul net al BCR a crescut de peste trei ori în anul 2002, ajungând la 152 milioane de dolari în 2003. Bilantul consolidat, la 31 decembrie 2003 însumează 194.135 miliarde lei, echivalentul a peste 4,7 miliarde euro, în creștere cu 8,7% în termeni reali față de anul precedent. Această creștere se datorează, în principal, majorării volumului creditelor acordate

(+41,7%), ponderea acestora în structura activului câștigând 10 puncte procentuale fata de anul 2002 (de la 33% la 43%).

Pe piata bancara, Grupul si-a consolidat pozitia de lider, cu o cota de 29,5% din activele sistemului bancar, de 27,2% din total credite si de 32 % din depozitele atrase de la clienti, cu tendinta de crestere a cotelor ce revin subsidiarelor Grupului, pe masura dezvoltarii acestora tinta pe termen lung fiind de atingere a unei pozitii de piata comparabile au ale bancii mama.

În cursul anului 2003, BCR a ramas principalul partener al economiei românești fiind cel mai mare furnizor de credite pentru companiile românești, atitudine care, coroborata cu rezultatele financiare, a facut ca Banca sa ramâna partenerul român preferat al institutiilor financiare si bancilor internationale, Grupul administrând o serie de programe de interes national finantate din surse externe, care contribuie direct si indirect la dezvoltarea comunitatilor locale.

Strategia bancara este circumscrisa politicii financiare si monetare a statului si politicii de credit si valutare elaborate de banca centrala, la elaborarea acesteia fiind necesara luarea în considerare a analizelor si prognozelor bancii privind mediul economic, politic, social, cultural, precum si calitatea managementului bancii care sa confere optiunilor strategice potentialitatea necesara.

Cresterea valorii bancii si implicit a câștigurilor aferente investitiei actionarilor, precum si a valorii adaugate pentru clienti pe seama cresterii calitatii prestatiilor Grupului BCR, îmbunatatirea productivitatii, reflectata în îmbunatatirea raportului cost-venituri si angajarea prudenta a resurselor financiare ale bancii prin managementul adecvat al riscurilor specifice, reprezinta pilonii de baza pe care este construita strategia de dezvoltare a bancii pentru perioada 2001-2004.

Obiectivele strategice fundamentale pentru perioada 2001-2004 sunt reprezentate de mentinerea cotei de piata a bancii, atât în ansamblul economiei românești, cât si pe totalul sistemului bancar, BCR actionând pentru pastrarea si în viitor a pozitiei câștigate de principal finantator al economiei reale, si de consolidarea pozitiei de piata a Grupului ca furnizor de servicii financiare integrate, accesibile prin canale multiple de distributie, contribuind astfel la cresterea economica si modernizarea României în perioada actuala de tranzitie si de accesare la Uniunea Europeana. Banca

Comerciala Româna mizeaza în acest sens pe consolidarea capacitatii sale de a genera profit prin îmbunatatirea calitatii si eficientei operatiunilor derulate, cu un control riguros al costurilor de functionare.

În perioada actuala, când civilizatia financiara cunoaste o adevarata globalizare, evolutia sistemului bancar românesc nu trebuie privita separat de contextul european si international, fapt pentru care ultima parte a lucrarii trateaza evolutia fenomenului de globalizare, impactul globalizarii asupra activitatii bancare si, de asemenea, implicatiile integrarii europene asupra sistemului bancar românesc.

Globalizarea, ca proces ce presupune intensificarea si extinderea relatiilor dintre economiile nationale ale statelor lumii, nu putea ocoli piata bancara, procesul de globalizare a activitatii bancare reprezentând un factor esential de sustinere a globalizarii în toate compartimentele, datorita rolului prioritar al asigurarii si distribuirii financiare în toate procesele de dezvoltare.

O ilustrare la dimensiuni reduse a procesului de globalizare o reprezinta Uniunea Europeana, dintre toate structurile regionale UE fiind principalul model economic al lumii. România se doreste a fi parte integranta a concernului european al dezvoltarii, iar în vederea integrarii în Uniunea Monetara Europeana si în sistemul financiar global tara noastra trebuie sa dispuna de un sistem bancar solid, ale carui directii de actiune trebuie sa se îndrepte catre finalizarea procesului de privatizare, armonizarea legislatiei nationale cu legislatia comunitara, instituirea unor reglementari prudentiale adecvate mediului economic si selectarea celor mai dinamice orientari strategice de piata .

Începutul de mileniu se dovedeste promitator pentru România prin crearea unui sector bancar format din banci puternice, capabile sa asigure o intermediere financiara pe criterii de eficienta si rentabilitate, diversificarea si cresterea calitatii serviciilor financiar-bancare, cresterea competitivitatii sistemului bancar.